

РЕЦЕНЗИЯ

От: *доц. д-р Станимир Иванов Кабаиванов;*
Пловдивски университет „Паусий Хилендарски“ - ФИСН;
3.8 „Икономика“

Относно: *дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по „Социално управление (моделиране и прогнозиране в управлението)“ в УНСС.*

Основание за представяне на рецензията: *участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 1520/06.07.2020 г. на Ректора на УНСС.*

Автор на дисертационния труд: *Марин Йорданов Стоянов*
Тема на дисертационния труд: *Модел за управление на валутния риск в организацията*

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към катедра „Управление“ на факултет „Управление и администрация“ на УНСС по научна специалност „Социално управление (моделиране и прогнозиране в управлението)“ съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС № 1096/16.05.2013 г. Обучението е осъществено в *задочна* форма, финансирано от държавата, през периода май.2013 г. – юни.2020 г.

Марин Стоянов е завършва средното си образование в ПМГ „Никола Обрешков“ в гр. Казанлък, след което получава бакалавърска и магистърска степен по „Бизнес администрация“ в УНСС - гр. София. Докторантът има над 5 години професионален опит в различни компании, свързани с анализ на данни и финансови инструменти, което разширява неговите компетентности и намира отражение в подчертаната практическа приложимост на изследванията му. Марин Стоянов не е заемал академични длъжности до момента.

Предоставената информация ми дава основание да заключа, че докторантът е изпълнил индивидуалният си план, като е положил успешно включените в него изпити и е популяризировал в достатъчна степен резултатите от направените изследвания.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е в общ обем от 165 страници, от които 134 страници основен текст, включващи въведение, три глави, заключение, списък на използваните литературни източници и приложения с програмен код. Използвани са общо 58 източника, от които 13 на български и 45 на английски език. Литературните източници са актуални и подбрани в съгласие с целите и задачите на изследването.

Избраната тема е актуална и значима, като заслужава внимание практическата реализация и сериозното отношение към предоставените програмни реализации на използваните алгоритми, което надхвърля обичайните изисквания към дисертационно изследване за присъждане на ОНС „доктор“.

Обект на изследването е рискът, обвързан с курса на валутната двойка (AUD/USD) за периода 01.01.2013 - 31.12.2017 г. Предметът на изследването са *„алгоритмите за автоматизирано управление на валутния риск и за автоматизираното експериментално сравнение между тях“*.

В дисертационния труд се защитава тезата, че алгоритмите за автоматизирани операции на валутния пазар предоставят нови научни предизвикателства и възможности за управление на валутния риск. Основната цел на изследването е определена в съответствие с тази позиция, а именно *„да се изследва и симулира процесът на автоматизираното управление на валутния риск при различни сценарии (набори от стойност на съществените параметри) и да се изведат общи алгоритмични принципи и изводи относно валутния риск на съответните пазари“*. Докторантът ясно и точно е дефинирал седем задачи, които подпомагат достигането на поставената цел. Трябва да се отбележи, че са изчерпателно посочени допусканията и ограниченията на изследването, което позволява на читателите да направят сравнение с други проучвания и да преценят къде се позиционира дисертационния труд в проблемната област.

Избраната методика на изследване е адекватна на поставените цели и дава възможност успешно да се решат дефинираните задачи.

В първа глава са разгледани основните теоретични принципи на управлението на валутния риск. Като препоръка може да се изтъкне необходимостта да се подчертае по-ясно личното виждане и критичния анализ, който докторантът е направил.

Във втора глава е изградена система за автоматизирано управление на риска. Подробно са представени различните стъпки и етапи в предложения алгоритъм, като е отделено специално внимание на поведението на изгражданата система в различни случаи на развитие на пазара. Изложението логически следва и разширява общата теоретична рамка в предходната глава, като би могло да се подобри визуалното представяне на някои от фигурите (напр. Фигура 21) и да се постави акцент върху предимствата на разглежданата последователност от стъпки.

В трета глава се съдържа емпиричното приложение на изградената система за управление на валутния риск. Изчерпателно са представени и дискутирани всички стъпки от анализа и начина, по който се оптимизират параметрите на предложената система. Според мен, изложението в тази част би спечелило, ако се фокусира в по-голяма степен върху начина, по който оптимизационните процедури водят до по-добро управление на валутния риск. Положителна оценка заслужава използваната софтуерна реализация. Комбинацията от библиотеки подчертава прагматичния и ориентиран към практиката подход. Считаю обаче, че общото представяне на Python и определени технически детайли могат да бъдат изнесени в приложение.

В заключението са подчертани основните постигнати резултати, като докторантът представя в резюме отделните стъпки и междинни резултати от емпиричните изследвания.

Използваната научна литература показва добра осведоменост на дисертанта относно изследваната проблематика. От гледна точка на обхвата на изследването и проведените експерименти, изложението би спечелило, ако резултатите се сравнят с други проучвания от последните години върху същата валутна двойка. По този начин ще се подчертаят предимствата на предложената система.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Резултатите от изследването имат значение за практиката, тъй като позволяват да се търси дивергенция между развитието на валутните курсове и различни индикатори на техническия анализ. Приведените на

стр. 126 стойности, свързани със значимостта на отделните параметри могат да бъдат доразвити, така че тяхното тълкуване да подпомогне по-пълното разбиране на протичащите на валутните пазари процеси. По този начин предложената система за анализ ще бъде достъпна за употреба съвместно с други аналитични инструменти за управление на риска.

Смятам, че научно приложните резултати от изследването биха се възприели още по-добре от читателите на дисертационния труд, ако бъдат обобщени и представени с по-подробно тълкуване. Един допълнителен важен момент от изследването е ефективността на прилаганите алгоритми, като разширяването на резултатите с необходимото време за изчисления е лесно, но и безспорно носи допълнителна полезна информация.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Приносните моменти в дисертационното изследване имат изразен научно-приложен характер:

- Разработен и апробиран е алгоритъм за автоматизиран анализ на промените във валутните курсове, който може да се използва за управление на валутния риск.
- Предложен е индикатор за дивергенция на валутния пазар, който е използван при емпиричния анализ в третата глава. В комбинация с оптимизационните процедури, това отбелязва интересен подход към управление на валутния риск.
- Разработени и документирани са софтуерни решения, които използват предложени в изследването алгоритми. Това позволява използването на предложените алгоритми за решаването и на други проблеми.

Използваната методология подпомага решаването на поставените задачи и достигането на целите на изследването. Авторефератът към дисертационния труд представя точно приносните моменти.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантът е представил пет самостоятелни публикации по тематиката на дисертационното изследване. Считаю, че те представят съществени части от проведеното проучване и позволяват на научната общност да се запознае с използваните аналитични инструменти и получените резултати.

Изследванията и публикациите на Марин Стоянов са представени на международни научни конференции, като прави впечатление, че устойчивата и балансирана публикационна активност за целия период на обучение.

Приемам представената декларация за достоверност и оригиналност на дисертационния труд. Не са ми известни факти, които да поставят под съмнение личните заслуги на докторанта, неговото участие при провеждането и представянето на дисертационното изследване, както и при научните публикации описани в автореферата.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът е с обем от 39 страници и отразява основните моменти и изводи на дисертационното изследване. Посочени са научните публикации на автора и претенциите за научни приноси. Представени са резултатите от проведеното емпирично изследване. Считаю, че авторефератът само би спечелил, ако в него се добавят по подробни тълкувания на представените стойности – както в примера с таблица 1 на стр. 17.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Към дисертационното изследване биха могли да се отправят следните критични бележки и препоръки:

- Считаю, че дисертационното изследване би спечелило, ако се подобрят определени аспекти от оформлението на текста, графиките и табличното представяне на резултатите. Редно е да се използват едни и същи означения, включително и за софтуерните продукти (“питон/Питон“, „Python” и др.).

- Уеднаквяването на формата и начина на представяне на формулите в текста би помогнал много за неговото по-лесно възприемане.
- За да се подчертаят приносите на направеното изследване, смятам че е удачно да се постави по-силен акцент на връзката между предложения алгоритъм и процесите по управление на валутния риск в организациите. Посочването на възможностите за интегриране на получените резултати със съществуващите системи за управление на риска, ще помогне да се открие практическата приложимост на дисертационния труд.
- Въведената на стр. 14 работна дефиниция за риск може да се свърже с аргументацията за избор на конкретни показатели в точка 2.6, за да се изясни по какъв начин са приети точно тези измерители.
- Добре би било в заключителната част на дисертационното изследване да се включи анализ как валидността на резултатите се влияе от промени на наложените в началото ограничения.

Като отчитам положените усилия за реализацията на разглеждания алгоритъм, бих препоръчал на докторанта да разшири своите проучвания, като насочи бъдещите си резултати в тази област за публикуване в специализирани издания индексирани в Scopus и/или Web of Science. Позволявам си да препоръчам на докторанта в процеса да прояви по-голямо внимание към детайлите, свързани с оформление и подредба на коментарите по получените резултати.

8. Заключение

Дисертационният труд съдържа научно-приложни резултати и отговаря на изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на Университета за национално и световно стопанство – гр. София. Получените резултати и представените материали съответстват на специфичните изисквания на факултет „Управление и администрация“ на УНСС.

Направеното изследване показва, че докторантът Марин Йорданов Стоянов има необходимите професионални умения и теоретични знания

за провеждането на качествени изследвания на протичащите на финансовите пазари процеси.

Давам своята **положителна** оценка за изследването, представено от рецензираните дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Марин Йорданов Стоянов в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.7. Администрация и управление, „Социално управление (моделиране и прогнозиране в управлението)“.

Дата / място

31.08.2020 г. Пловдив

Подпис:

/доц. д-р Станимир Кабаиванов/